

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Матеріали Всеукраїнських науково-практичних конференцій
“Проблеми інтеграції економіки України в ЄС і вступ до СОТ”*

м. Київ, МАУП, 20 травня 2006 р.,

*“Концептуальні засади формування стратегії
соціально-економічного розвитку України”*

м. Київ, МАУП, 25 жовтня 2006 р.

Київ 2007

ББК 65.9(4УКР)-1я43
С91

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Сучасні проблеми розвитку економіки України: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Пробл. інтеграції економіки України в ЄС і вступ до СОТ”, м. Київ, МАУП, 20 трав. 2006 р., “Концепт. засади формування стратегії соц.-екон. розвитку України”, м. Київ, МАУП, 25 жовт. 2006 р. — К. : МАУП, 2007. — 340 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-757-0

Розглядаються проблеми розвитку України у зв'язку зі вступом до Світової організації торгівлі. Пропонуються шляхи реформування економіки країни в умовах ринку. Висвітлюються проблеми державного регулювання економіки.

Для науковців, освітян, менеджерів різних рівнів управління і для всіх, хто цікавиться проблемами менеджменту й розвитку управлінської думки в Україні.

ББК 65.9(4УКР)-1я43

ISBN 978-966-608-757-0

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2007

Кобржицький В. В. Чорнобильське віддзеркалення проблем управління	289
Тупкало В. М., Чернявський А. А. Проблеми управління малим підприємництвом в Україні	303
Бондаренко И. Н. Особенности государственного регулирования хозяйственной деятельности казенных предприятий	309
Гюрджян А. С., Наумов Е. А. Вопросы оперативного управления ходом выполнения текущего плана реализации программ	313
Бондар Н. М. Портфель цінних паперів та управління ним	325
Нгуєн Тхі Тхань Тінь Фондовый рынок как механизм интеграции Вьетнаму в мировую финансовую систему	332

В. М. ТУПКАЛО

докторант

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

А. А. ЧЕРНЯВСЬКИЙ

директор

ТОВ “Будкомплекс-Еко”

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МАЛИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В УКРАЇНІ

Сьогодні розвиток малого підприємництва є стратегічним завданням розвитку економіки України. Як свідчить практика, у країнах з розвинутою економікою в підприємницьких структурах малого бізнесу зайнято близько 60 % працюючих. Протягом останніх 15 років державні та регіональні органи управління, які покликані забезпечувати розвиток малого підприємництва в Україні, не змогли виконати поставлені перед ними завдання. За умов зростання рівня конкуренції на товарних, технологічних і фінансових ринках набуває особливої актуальності необхідність розробки високоякісних стратегій розвитку малих підприємств [1].

Проблема

Становлення та розвиток національної економіки України визначає об’єктивну необхідність переосмислення трансформаційних процесів управлінських систем різних рівнів. Майже повна відсутність комплексних наукових розробок, спрямованих на вирішення проблем управління розвитком, не дає змогу вирішувати проблемні питання на базі накопиченого досвіду і сучасного стану суб’єктів господарювання. При цьому найбільш соціально важливою, перспективною, інноваційною і демократичною формою ведення бізнесу визнається мале підприємство, що поєднує індивідуальні і суспільні економічні інтереси на основі використання ринкових механізмів [2].

Методи вирішення проблеми

Показниками вагомості малого підприємництва як інтегруючого структурного елемента системи сучасної ринкової економіки є передусім дані про його кількісні параметри.

Про значення малого підприємництва свідчать інтегровані показники, що характеризують стан сектору малого підприємництва у розвинених країнах і підкреслюють фундаментальну роль малого підприємництва в соціально-економічному та політичному житті кожної країни (таблиця).

**Стан розвитку малого та середнього підприємництва
(МСП) в окремих країнах світу**

Країна	Кількість МСП, тис.	Кількість МСП на 1000 осіб населення	Зайнято в МСП, млн осіб	Частка МСП у загальній чисельності працюючих, %	Частка МСП у ВВП, %
Великобританія	2630	46	13,6	49	50–53
Німеччина	2290	37	18,5	46	50–54
Італія	3920	68	16,8	73	57–60
Франція	1980	35	15,2	54	55–62
Країни ЄС	15770	45	68	72	63–67
США	19300	74,2	70,2	54	50–52
Японія	6450	49,6	39,5	78	52–55
Російська Федерація	844	5,65	8,3	13	10–11
Україна*	217	4,4	1,9	9	11–12

* Розраховано за даними Держкомстату України станом на 1 січня 2003 р. (кількість МСП — кількість діючих малих підприємств і кооперативів).

Отже, частка працюючих у малих і середніх підприємствах від загальної кількості зайнятих становить майже половину в країнах із розвинутою ринковою економікою: коливається від 46,0 % у Німеччині до 78,0 % у Японії. В Україні на 1 січня 2003 р. середньорічна кількість працюючих на малих підприємствах становила 1918,5 тис. осіб, тобто лише близько 9,0 % зайнятого населення. Більше половини ВВП у країнах з розвинутою ринковою економікою припадає на сектор малого та середнього підприєм-

ництва: у Великобританії цей показник коливається в межах 50–53 %, у Німеччині — 50–54 %, Італії — 57–60 %, Франції — 55–62 %, США — 50–52 %, Японії — 52–55 %. Частка малих підприємств у валовому внутрішньому продукті України в 5–6 разів менша, ніж у розвинених країнах — 11–12 %.

В Україні сектор малого підприємництва перебуває в процесі становлення. Динаміка розвитку суб'єктів малого підприємництва впродовж останніх років є позитивною — в абсолютному і відносному вимірах кількість підприємств і чисельність зайнятих на них поступово збільшуються, проте недостатньо швидко для того, щоб відповідати реальним потребам економіки.

За офіційними даними, станом на 1 січня 2004 р. в Україні зареєстровано 272,7 тис. малих підприємств, що на 19 тис. підприємств, або на 7,5 %, більше, ніж у попередньому році. У загальній кількості суб'єктів підприємництва (без урахування фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності) їх частка становила 85,7 % (у 2000 та 2002 р. відповідно 82,8 і 84,5 %).

Як і в попередні роки, спостерігається зростання кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, проти попереднього року цей показник збільшився на 7,5 %.

До основних загальноновизнаних умов нормального функціонування підприємницького середовища належать такі:

- а) правова захищеність підприємництва;
- б) спрощена процедура регулювання підприємницької діяльності державними органами управління національним господарством;
- в) державна підтримка підприємництва під час започаткування малого підприємства;
- г) пільгова система оподаткування;
- г) система інфраструктурної підтримки підприємницької діяльності (комерційні банки, товарно-сировинні біржі, страхові компанії, науково-консультативні та навчальні центри загального розвитку підприємництва, менеджменту, маркетингу тощо);
- д) формування у суспільстві позитивного ставлення до інституту підприємництва як необхідної умови розвитку економіки України.

Формування підприємницького сектору України повинно відбуватися з урахуванням таких особливостей:

- 1) необхідно усвідомити, що підприємництво — це система, яка об'єднує та координує діяльність провідних успішних підприємств для задоволення потреб суспільства;
- 2) ринок, на якому функціонують підприємства, має бути конкурентним, що викликає оптимізацію використання наявних ресурсів, поліпшення якості, вдосконалення ціноутворення;
- 3) створення сприятливого підприємницького клімату в Україні значною мірою залежить від спроможності держави задовольнити такі необхідні умови здійснення підприємницької діяльності, як надання повної економічної і господарської свободи у виборі галузі, методів, часу та місця здійснення підприємницької діяльності;
- 4) необхідним фактором подальшого розвитку підприємництва є посилення ролі держави у сприянні отримання прибутку від здійснення вибраного виду діяльності та зменшення ризику, пов'язаного зі змінами в державній економічній політиці, змінами у фінансово-бюджетній, банківсько-кредитній сферах;
- 5) особливої уваги вимагає створення загальної стратегії подальшого розвитку підприємництва в Україні.

Сучасний етап розвитку економіки дає можливість зробити висновок, що, незважаючи на зусилля підприємницьких кіл і державних структур управління, які намагалися всіляко сприяти розвитку малого приватного бізнесу, офіційні статистичні дані свідчать, що в Україні кількість малих підприємств на тисячу осіб на порядок менша, ніж у розвинених країнах Західної та Центральної Європи. Тенденції подальшого розвитку підприємництва потребують впорядкування цього виду господарської діяльності, яке неможливе без стратегічного регулювання з боку державних і регіональних органів управління. На жаль, проблемам стратегічного регулювання підприємницької діяльності не приділяється достатньої уваги з боку представників законодавчої та виконавчої влади [3].

Для подальшого становлення підприємництва в Україні край важливою є державна підтримка підприємництва, яка полягає в розробці системи нормативно-правових актів, спрямова-

них на регулювання ринку, підприємницької діяльності, функціонування підприємств, сплати податків та обов'язкових платежів, митних правил, банківської діяльності, соціального захисту населення. Водночас державне втручання у формування підприємницького середовища не повинно перешкоджати природним процесам трансформації економічних відносин.

До основних методів державного регулювання підприємницької діяльності належать правові, які втілюються за допомогою прийняття відповідних законів, адміністративні, які базуються на силі державної влади, містять заходи заборони, дозволу і примусу та втілюються в життя за допомогою указів, розпоряджень, та економічні, які ґрунтуються на використанні податків, грошово-кредитних важелів, цін і тарифів тощо.

Нормативно-правова підтримка розвитку підприємницького середовища забезпечується через створення правового поля діяльності підприємців, нормативне регулювання та адміністративне регулювання.

Правова база підприємницької діяльності — це сукупність законів, нормативно-правових актів, відповідних норм цивільного, кредитно-фінансового, податкового, адміністративного, трудового та інших галузей чинного законодавства, які визначають порядок створення підприємств, реєстрацію підприємців, їх правові та організаційні форми, порядок організації виробництва, забезпечення його необхідними ресурсами, збут, систему оподаткування, відносини між державою і підприємцями, суб'єктів підприємницької діяльності між собою, а також надають підприємцям правові гарантії.

Висновки

1. Необхідне подальше дослідження сутності малого підприємництва, актуальних підходів до визначення його змісту, систематизації критеріїв, віднесення суб'єктів господарювання до категорії малих, що має дати змогу чітко визначити роль і місце малих підприємств у національній економіці України, виявити особливості їх становлення та розвитку.

2. Слід продовжити теоретичні обґрунтування потенціалу розвитку малих підприємств як таких, що за своєю сутністю є найбільш інноваційно спрямованими і динамічними підприємницькими структурами.

3. Визначення і систематизація специфічних особливостей у розвитку господарської діяльності малих підприємств можливі в таких напрямках:

- за масштабом змін (загальнокорпоративний або внутрішньокорпоративний);
- за якістю змін (прогресивний чи регресивний);
- залежно від сфери прояву (організаційний, техніко-технологічний, соціальний, економічний);
- залежно від функції змін (спрямований, циклічний, спіральний);
- залежно від динаміки (еволюційний чи революційний);
- за природою ключового критерію розвитку (абсолютний, відносний чи псевдорозвиток);
- за рівнем невизначеності (прогнозований чи випадковий);
- залежно від бази змін (екстенсивний чи інтенсивний);
- за рівнем керованості (керований чи спонтанний);
- залежно від корпоративної стратегії (адаптивний, реактивний чи випереджаючий);
- за об'єктом (елементний, інтегральний, системний);
- за результатом (простий чи розширений).

Література

1. Куленко Г. Т. Проблеми управління розвитком малих підприємств // Економіка та право. — 2002. — № 2. — С. 57–73.
2. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2003. — 368 с.
3. Чернявський А. Д. Організаційне проектування: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2005. — 160 с.

In the article the investigation of current situation in small business and trends of its development in Ukraine was carried out, the main characteristics of Ukrainian small enterprises were determined, the prior directions of their development were formulated.